

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИДЕМПІНГОВОГО МИТА В УКРАЇНІ

Атаманчук Н. І.

Стаття присвячена аналізу антидемпінгового мита в Україні. Автором досліджуються нормативно-правова база регулювання антидемпінгового мита, спільні та відмінні риси загальних та особливих видів мита, мета, об'єкти та процедура застосування останнього. Досліджуються Антидемпінговий законопроект, розроблений Міністерством економічного розвитку і торгівлі в Україні, та законодавство ЄС у цій сфері.

Ключові слова: мито, антидемпінгове мито, Митний кодекс України, ГАТТ, ЄС, СОТ.

Статья посвящена анализу антидемпинговой пошлины в Украине. Автором исследуются нормативно-правовая база регулирования антидемпинговой пошлины, общие и отличительные черты общих и особых видов пошлин, цель, объекты и процедура применения последнего. Исследуются Антидемпинговый законопроект, разработанный Министерством экономического развития и торговли в Украине, и законодательство ЕС в этой сфере.

Ключевые слова: пошлина, антидемпинговая пошлина, Таможенный кодекс Украины, ГАТТ, ЕС, ВТО.

The antidumping duty is a type of customs duty applicable in Ukraine. The general features of antidumping duty are: the tax nature, the obligation and the conditionality of payment by the fact of moving goods across the border. The special features of antidumping duty are: the protective nature of the economic interests of the state and national commodity producers through the regulation of imports; regulation of goods that are object to dumping; determination of a separate legal act of the procedure of application and establishment on the basis of the investigation conducted.

The functions of the antidumping duty are: fiscal, regulatory, protective, control and integrative.

The mechanism of protection of the national producer from dumping of imports from other countries established in the Law of Ukraine "On the Protection of the National Producer against Dumped Imports" dated December 22, 1998, Ref.No. 330-XIV. The law in force today remained practically unchanged since its adoption. Therefore, the Ministry of Economic Development and Trade in Ukraine has developed a new version of the Antidumping Law, which will become a step towards improving the legal regulation of antidumping duty in Ukraine.

Taking into account the aspiration of Ukraine accession to the European Union, it became necessary to study antidumping experience of foreign countries and the expediency of its application.

An agreement about the association of Ukraine and EU confirmed possibility of application in mutual trade of anti-dumping measures on the basis of century of VI of the General agreement from tariffs and trade. Exactly the signed Agreement allows to the Ukrainian producers to initiate corresponding investigations in case of unfair competition from the side of producers of EU that harms to the national production.

International practice also envisages the observance of principle of transparency of anti-dumping investigation by opening of settling, unconfidential versions of reports, in accordance with that anti-dumping duties are used, by realization of consultations with parties concerned.

Key words: customs duty, antidumping duty, Customs Code of Ukraine, Tax Code of Ukraine, European Union, WTO.

Постановка проблеми та її актуальність. Відповідно до ст. 1 Конституції України Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [1]. Здобуття незалежності та членство нашої держави у Світовій організації торгівлі зміцнило позиції України на зовнішніх ринках, надало національним експортерам низку переваг, пов'язаних зі скасуванням квотування експорту української продукції, зменшенням антидемпінгових обмежень тощо. Однак однією з проблем регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що потребує на сьогодні вирішення, є удосконалення механізму та процедур захисту вітчизняного товаровиробника від недобросовісного імпорту в Україну товарів, що заподіює істотну шкоду або загрожує заподіянням такої шкоди галузі вітчизняного виробництва таких товарів. Антидемпінгове мито є найбільш дискусійним видом серед особливих мит як засобу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання антидемпінгового мита досліджувала низка науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, К. Г. Борисов, Л. К. Воронова, Є. В. Додін, О. М. Кочергін, М. П. Кучерявенко, С. Г. Осика, П. В. Пашко та інші.

Виклад основного матеріалу. Антидемпінгове мито є одним з особливих видів мита, визначених у ст. 275 Митного кодексу України [2], що застосовуються з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита. Відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 р. № 330-XIV [3], антидемпінгове мито (попереднє або остаточне) – особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів (попередніх або остаточних).

В Україні визначення демпінгу надано в ст. 1 Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 р. № 330-XIV (далі – Антидемпінговий закон) та в ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII [4] (далі – Закон про ЗЕД). Н. М. Богомолова слушно зауважує, що Антидемпінговий закон України прив'язує поняття демпінгу до території України, в той час як в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» йдеться взагалі про країну імпорту без територіальної належності. Відповідно до антидемпінгового закону України, товар вважається об'єктом демпінгу, якщо його експортна ціна під час продажу в Україну є нижчою від порівняної ціни на такий товар у країні експорту в звичайних торговельних операціях (ст. 2 Антидемпінгового закону України) [5, с. 97-98].

Атаманчук Н. І., 2018

Оскільки антидемпінгове мито за законодавством та своєю суттю є різновидом мита, що застосовується в Україні, доцільно говорити про притаманність антидемпінговому миту всіх ознак загальних видів мита. На нашу думку, до основних ознак загальних видів мита належить податковий характер платежів, обов'язковість та зумовленість сплати фактом переміщення товару через кордон. Виокремлення особливих видів мита свідчить про певні ознаки, що притаманні виключно спеціальним, антидемпінговим та компенсаційним митам. Ці ознаки і є тими відмінними рисами, що зумовлюють існування категорії особливих видів мита. Якщо говорити про відмінності між загальними й антидемпінговими та іншими особливими видами мита, то можна виділити три основних позиції: мета регулятивного впливу, об'єкти регулятивного впливу та процедура встановлення мита.

Розглядаючи відмінності між загальними та особливими митами, насамперед, звертаємо увагу на специфічну функцію або мету застосування особливих мит. Наприклад, у митному законодавстві цілої низки країн для характеристики антидемпінгових, спеціальних та компенсаційних мит застосовується загальний термін «захисні мита». Захисні мита є інструментом загальної торговельної політики і слугують для захисту інтересів товаровиробників у разі дешевого імпорту з третіх країн. Захисні мита запроваджуються як засіб протидії так званій «несправедливій торговельній практиці», до якої належать демпінговий експорт, субсидування експорту в країнах-експортерах, невиконання країнами – торговельними партнерами – своїх міжнародних зобов'язань, зокрема вимоги СОТ та Генеральної угоди з торгівлі та тарифів 1947 р. [6].

На думку вчених, характерними рисами антидемпінгового мита є: специфічна мета застосування – захист економічних інтересів держави та національних товаровиробників шляхом персоніфікованого регулювання імпорту; об'єктом регулювання виступають товари, які є об'єктом демпінгу; процедура застосування визначається окремим нормативно-правовим актом та встановлюється на підставі проведеного розслідування [7, с. 80; 8, с. 91].

К. В. Яловий зазначає, що антидемпінгове мито, з огляду на міжнародний досвід застосування, використовується лише в таких випадках: якщо імпорт завдає шкоди місцевим виробникам аналогічних товарів та якщо імпорт перешкоджає організації і розширенню національного виробництва аналогічних товарів [9, с. 607].

Як зазначають вчені, саме особливі види мита мають становити основу регулювання й захисту внутрішнього ринку завдяки своїм характерним рисам, а саме: за своєю суттю зазначені мита – це надзвичайно дієві тарифні захисні бар'єри, які мають бути обмежені у часі; всі особливі мита мають вибірковий характер впливу, тобто діють у певній вузькій сфері господарювання; для застосування таких мит необхідне існування чіткої та об'єктивної системи виміру та законодавчого механізму визначення, чи дійсно є підстава запровадження особливого мита [10, с. 260].

Прикладом є введення Україною антидемпінгових мит у розмірі 11,85% на імпорт кухонної виварної солі гатунку екстра та у розмірі 17,73% на імпорт ламп розжарювання загального призначення потужністю не біль-

ше 200 Вт і напругою понад 100 В строком на п'ять років походженням із Республіки Білорусь [11]. Також Рішенням Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі № АД-382/2017/4411-05 від 29 грудня 2017 р. було введено антидемпінгове мито на імпорт арматури і катанки з Російської Федерації у розмірі 15,21% строком на п'ять років [12].

Необхідно зазначити, що Антидемпінговий закон із моменту прийняття доопрацьовувався, про що свідчить Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» щодо процедурних питань антидемпінгового розслідування» від 1 листопада 2005 р. № 3027-IV [13]. Однак нині чинне антидемпінгове законодавство України залишається недосконалим, недостатньо прозорим та системним, оскільки не встановлює чітких строків та етапів проведення розслідувань, не передбачає розкриття розрахунків заінтересованим сторонам, строки публікацій повідомлень тощо, не встановлює чіткий розподіл повноважень органів, що відповідають за проведення розслідувань та застосування заходів, не забезпечує можливості проведення певних процедур (наприклад, розслідування щодо ухилення від сплати антидемпінгового мита), має низку термінологічних та фразеологічних неточностей.

Окрім того, нині у чинному законодавстві: не встановлено чіткі часові рамки проведення процедур у рамках антидемпінгових розслідувань; відсутні зрозумілі вимоги до документації, що подається заінтересованими сторонами; не врегульовано порядок збереження конфіденційної інформації; відсутня можливість забезпечення сплати попереднього мита у формі гарантування; не врегульовано механізм проведення розслідування щодо ухилення від сплати антидемпінгового мита; не забезпечується достатнє розкриття інформації, зокрема, розрахунків ставок мита, а також публікації фактів та висновків отриманих під час розслідування; не забезпечується достатня можливість захисту інтересів заінтересованих сторін, зокрема шляхом проведення слухань та консультацій [14].

Враховуючи зазначене, Міністерством економічного розвитку і торгівлі в Україні (далі – МЕРТ) було розроблено нову редакцію Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» [15], яким передбачається вдосконалення механізму проведення антидемпінгових розслідувань з урахуванням інтересів усіх заінтересованих сторін розслідування. На думку авторів законопроекту, нова редакція вищезазначеного Закону України матиме прямий позитивний вплив на суб'єктів економічної діяльності в Україні, а саме: суттєво підвищить оперативність реагування на прояви недобросовісної конкуренції з боку іноземних виробників та експортерів шляхом використання антидемпінгових розслідувань як інструменту торговельного захисту, підвищить прозорість антидемпінгових розслідувань, спростить сприйняття законодавства та процедур, розширить коло його «користувачів» серед бізнесу, зменшить витрати на підготовку матеріалів та документації в ході антидемпінгових розслідувань. Окрім того, впровадження проекту закону дасть змогу узгодити чинне законодавство з положеннями Угоди про застосування статті VI Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 р. [6] та з урахуванням тлумачення положень зазначеної угоди Органом із

врегулювання суперечок СОТ та затвердити комплексний нормативно-правовий акт, який регулював би відносини у сфері торговельного захисту.

На думку ж практиків [16], істотним доповненням нового Антидемпінгового закону може стати розділ, присвячений судовому перегляду. У чинному законі відсутня інформація про судовий перегляд, і охочим оскаржити рішення Комісії поки доводиться відштовхуватися від строків і порядків, визначених в інших нормативних актах – КАСУ та Законі про ЗЕД. У новому ж Антидемпінговому законі МЕРТ має намір чітко врегулювати це питання та передбачити можливість оскарження фактично будь-якого прийнятого Комісією рішення протягом місяця від дати його прийняття. Крім того, буде врегульовано питання подальших дій МЕРТ у разі скасування одного з рішень Комісії – такі дії, за необхідності, передбачатимуть необхідність відновлення розслідування або перегляду з можливістю прийняття Комісією нового рішення.

З огляду на прагнення вступу України до Європейського Союзу (далі – ЄС) необхідно вивчити антидемпінговий досвід зарубіжних країн й доцільність його застосування. Зокрема, фундаментальними нормативно-правовими актами Союзу в сфері регулювання зовнішньої торгівлі та запобігання демпінгу стали: Постанова ЄЕС «Про захист від імпорту, що є предметом демпінгу з країн, які не належать до ЄП, субсидованого цими країнами» від 23.07.1984 р. № 2176/84 [17], Директива ЄЕС «Про впорядкування правових та адміністративних розпоряджень, що стосуються обов'язків сплати мит» від 25.06.1979 р. № 623/79 [18], Рішення Комісії «Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту з країн-нечленів Європейського об'єднання вугілля і сталі» від 29.07.1988 р. № 2424/88 [19]. Саме ці документи заклали основу сучасного антидемпінгового законодавства ЄС та процесу тотального поширення антидемпінгової політики серед третіх країн.

Так, відповідно до ст. 1 Регламенту Ради (ЄС) «Про захист від демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Співтовариства» від 30 листопада 2009 р. № 1225/2009 [20] антидемпінгове мито може застосовуватись до будь-якого демпінгового продукту, оформлення якого для вільного використання у Співтоваристві заподіює шкоду. Продукт має вважатися демпінговим, якщо його експортна ціна при поставці в Співтовариство нижче порівняної ціни на аналогічний продукт при звичайному ході торгівлі, встановленому для країни експорту.

Положення, пов'язані з антидемпінгом, були закріплені в основному в ст. VI Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (далі – ГАТТ). Згідно з цією статтею «демпінг, що полягає в тому, що товари однієї країни потрапляють на ринок іншої країни за вартістю меншою, ніж нормальна вартість товарів, підлягає осуду, якщо він спричиняє або створює загрозу спричинення матеріальної шкоди промисловості, створеній на території сторони, яка домовляється, чи значно затримує створення вітчизняної промисловості <...> З метою усунення чи попередження демпінгу сторона, що домовляється, може накладати на будь-який товар, який постачається в порядку демпінгу, антидемпінгове мито <...>» [6].

Якщо звернутися до міжнародно-правового регулювання антидемпінгових мит, то нормами угод Світової Організації Торгівлі (ст. VI ГАТТ, Угода про застосуван-

ня ст. VI ГАТТ 1994 р. [21]) визначаються, насамперед, процедурні питання встановлення таких мит (необхідні умови для застосування, розрахунку демпінгової маржі і, відповідно, обмеження її величиною ставки мита, правила проведення антидемпінгового розслідування, перегляду прийнятих рішень, строки дії антидемпінгових заходів, гарантії прав сторін антидемпінгового розслідування тощо). Таким чином, міжнародно-правові зобов'язання держав-членів Світової Організації Торгівлі полягають саме в додержанні процедурних питань встановлення антидемпінгових мит.

До демпінгового імпорту з країн, що не є членами ЄС, застосовується Регламент Ради ЄС № 384/96 [22]. Демпінг всередині ЄС теоретично вважається неможливим. Так, Звіт Месінської Конференції 1956 р. (1956 Messina Conference Report) роз'яснює: «Підприємство може практикувати демпінг тільки на інших ринках до меж, до яких захищений його власний ринок. Одночасне і взаємне зняття перешкод для торгівлі всередині спільного ринку автоматично забезпечить ліквідацію проблеми демпінгу серед країн-членів ЄС».

Висновки.

1. Антидемпінгове мито є різновидом мита, що застосовується в Україні. Загальними ознаками антидемпінгового мита є: податковий характер, обов'язковість та зумовленість сплати фактом переміщення товару через кордон. Спеціальними ознаками антидемпінгового мита є: захисний характер економічних інтересів держави та національних товаровиробників шляхом персоніфікованого регулювання імпорту; регулювання товарів, які є об'єктом демпінгу; визначення окремим нормативно-правовим актом процедури застосування та встановлення на підставі проведеного розслідування.

2. Функціями антидемпінгового мита можна вважати такі: фіскальна, регулююча, захисна, контрольна та інтегруюча. На відміну від інших податків, запроваджуючи антидемпінгове мито, беруть до уваги не фіскальний, а регулюючий та захисний потенціал, який полягає в здатності мита впливати через цінові механізми на розвиток зовнішньої торгівлі та захист вітчизняного товаровиробника.

3. Механізм захисту національного товаровиробника від демпінгового імпорту з інших країн, митних союзів або економічних угруповань, засади і порядок порушення та проведення антидемпінгових розслідувань і застосування антидемпінгових заходів встановлені у Законі України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 р. № 330-XIV. Однак нині Міністерством економічного розвитку і торгівлі в Україні розроблено нову редакцію Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», яким передбачається вдосконалення механізму проведення антидемпінгових розслідувань з урахуванням інтересів усіх заінтересованих сторін розслідування.

З огляду на прагнення вступу України до Європейського Союзу виникає необхідність у вивченні антидемпінгового досвіду зарубіжних країн й доцільності його застосування.

Література

1. Конституції України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n2269>.

3. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22 грудня 1998р. №330-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14>

4. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

5. Богомолова Н. М. Застосування антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Молодий вчений*. 2017. № 6 (46). С. 96–101.

6. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#o70.

7. Феделеш Е. Антидемпінгове мито як засіб тарифного регулювання. *Підприємство, господарство, право*. 2016. № 3. С. 77–81.

8. Ваколюк С. М. Антидемпінгове мито як засіб митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 3. Том 1. С. 88–91.

9. Яловий К. В. Антидемпінг як принцип зовнішньоторговельних відносин ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Форум права*. 2010. № 2. С. 606–611.

10. Лютий І. О., Дрига А. Б., Петренко М. О. Податки на споживання в економіці України : монографія. Київ : Знання, 2005. 335 с.

11. Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі обклала антидемпінговим митом імпорт кухонної солі та лампочок з Білорусі. *Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні*. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e2c6a529-12e2-4424-8878-f7f07e2c8603&title=MizhvidomchaKomisiiaZMizhnarodnoiTorgivliObklalaAntidempingovimMitomImportKukhonnoliSolitaLampochokZBilorusi>.

12. Україна ввела нові антидемпінгові мита щодо РФ. Тиждень: веб-сайт. URL: <https://tyzhden.ua/News/206921>.

13. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» щодо процедурних питань антидемпінгового розслідування : Закон України від 1 листопада 2005 р. № 3027-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3027-15>.

14. Аналіз регуляторного впливу до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист

національного товаровиробника від демпінгового імпорту». *Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні*. URL: www.me.gov.ua/Documents/Download?id.

15. Про внесення змін до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» : проект Закону України. *Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні*. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=85ebd179-eb20-4e9a-88af-8beaf4b5513e&title=ProektZakonuUkrainiproVnesenniaZminDoZakonuUkrainiproZakhistNatsionalnogoTovarovirobnikaVidDempingovogoImportu>.

16. Антидемпінговий закон у 2018-му. Яким він може стати? URL: <http://www.eprav.ua/ukr/publications/view/antidempingovyi-zakon-v-2018>.

17. Про захист від імпорту, що є предметом демпінгу з країн, які не належать до ЄЕП, субсидованого цими країнами : Постанова ЄЕС від 23.07.1984 р. № 2176/84. *Official Journal of the European Communities*.

18. Про впорядкування правових та адміністративних розпоряджень, що стосуються обов'язків сплати мит: Директива ЄЕС від 25.06.1979 р. № 623/79. *Official Journal of the European Communities*. 1979. L 179/15.

19. Про захист проти демпінгового або субсидованого імпорту з країн-нечленів Європейського об'єднання вугілля і сталі : Рішення Комісії від 29.07.1988 р. № 2424/88. *Official Journal of the European Communities*. 1988. L 209/18.

20. Регламенту Ради (ЄС) № 1225/2009 «Про захист від демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Співтовариства» від 30 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a12.

21. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. № 981_003 від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003.

22. Угода про застосування Статті VI Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_010.

Атаманчук Н. І.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Університету Державної фіскальної служби України